

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Одлуком Наставно–научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 12. јануара 2023. године именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације под насловом „Изазови постхладноратовске демократизације и позиција Србије између евроатлантизма и неоевроазијства“ кандидата Вање Глишина, у саставу: проф. др Милан Јовановић (Факултет политичких наука, Универзитет у Београду), проф. др Слободан Самарцић (Факултет политичких наука, Универзитет у Београду) и др Љубиша Деспотовић (научни саветник Института за политичке студије у Београду). Комисија је прегледала и оценила наведену докторску дисертацију и на основу мишљења свих њених чланова подноси Наставно–научном већу Факултета Универзитета у Београду следећи:

РЕФЕРАТ
О УРАЂЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Основни подаци о кандидату

Вања Глишин је рођен 1. августа 1994. године. Основну и средњу школу завршио је у Српској Црњи. Основне студије политикологије завршио је на Факултету за европске правно-политичке студије у Новом Саду са просечном оценом 9,79. На истом факултету је завршио мастер студије, смер Међународни односи са просечном оценом 9,88 одбравивши мастер рад на тему „Балкан у савременим геополитичким односима“. Докторске студије политикологије на Факултету политичких наука Универзитета у Београду уписао је 2018. године.

На Факултету за европске правно-политичке студије био је ангажован као сарадник у настави од марта 2017. до марта 2019. године, а потом и као асистент од марта 2019. до јануара 2020. године. Учествовао је у извођењу вежби на наставним предметима Увод у политичке науке, Социологија, Политичка социологија, Политички систем Републике Србије, Етика и политика и Религија и политика. Био је члан пет комисија за одбрану мастер радова из области политикологије и геополитикологије. Од јуна 2020. до јула 2021. године био је ангажован на Факултету политичких наука као стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. На Високој школи за комуникације у Београду учествује у извођењу наставе из предмета Културна антропологија и Геополитика и култура. Од јула 2021. године запослен је на Институту за политичке студије као истраживач-приправник, а од априла 2022. године као истраживач-сарадник.

Кандидат Вања Глишин био је сарадник у организацији међународног научног скупа „Култура безбедности: мигрантске кризе, стање, перспективе, ризици“ 2017. године, излагао је на међународном научном скупу „Религијски и конфесионални идентитети као актери могућих сукоба на Балкану и у Европи“ 2018. године. Учествовао је на пројекту под називом „Капацитети информационог друштва за одрживи развој на подручју АП Војводине“ 2019. године, затим на међународној видео конференцији под називом: „Безбедносне кризе у 21. веку и како њима управљати?“ 2020. године. Такође, кандидат Глишин је учествовао на научном скупу: „Разлози, искуства и последице слома Југославије 1941. и 1991. године“ у Лесковцу и излагао је на научном скупу: „Косово и Метохија – безбедносни изазов и/или перспектива Републике Србије“ у Дому гарде Војске Србије 2021. године. Током 2022. године, кандидат је учествовао на међународној научној конференцији „Историја као инструмент геополитике“ у Београду, на научној конференцији „Српске националне интеграције и дезинтеграције кроз времена“ у Лесковцу, на научној конференцији „Српски народ у Старој Србији и Македонији (1766-1991) и Балкански ратови 1912/1913.“ у Прохору Пчињском и на научној конференцији „Перспективе политичких наука у савременом друштву“ у Београду.

Кандидат Вања Глишин је добитник низа награда и признања за академски и друштвени ангажман. Кандидат је 2023. године добио „Светосавску повељу“ Института за политичке студије као аутор најбољег научног рада у научном часопису од изузетног националног значаја „Политика националне безбедности“.

У свом научно-истраживачком раду бави се анализом политичких и геополитичких прилика на Балкану, са посебним освртом на догађаје у савременој политичкој историји Србије. До сада је објавио две научне монографије „Балканска геополитичка парадигма“ и „Савремени међународни односи и геополитика“ (коаутор) и више од 20 научних радова у домаћим и међународним часописима и зборницима. Учествовао је на више десетина домаћих и међународних научних скупова, конференција, пројеката, стручних обука и радионица. Служи се енглеским и руским језиком.

Библиографија

Објављене монографије

1. Деспотовић, Љубиша, **Глишин**, Вања (2021): *Савремени међународни односи и геополитика*, ИП Каирос, Сремски Карловци, стр. 415; ISBN 978-86-7128-367-0.
2. **Глишин**, Вања (2019): *Балканска геополитичка парадигма: Балкан у геополитичкој визири великих сила*, ИП Каирос, Сремски Карловци, стр. 160; ISBN 978-86-7128-345-8.

Објављени радови

1. **Глишин**, Вања (2022): Бујановачко-прешевска област као потенцијално геополитичко жариште у Србији: између националне безбедности и пројекта „Природна Албанија“, Политика националне безбедности 1/2022, Институт за политичке студије, Београд, стр. 147-169; УДК: 355.02(497.11):323.1(=18)“20”; **M51 (3)**.

2. Деспотовић, Љубиша, **Глишин**, Вања (2022): Геополитички аспекти формирања синтетичких нација као договорних нација на простору бивше Југославије, у: Историја као инструмент геополитике (пр. Зоран Милошевић), Институт за политичке студије, Београд, стр. 269-295; **M14 (5)**.
3. **Глишин**, Вања, Деспотовић, Љубиша (2022): Геополитички и безбедносни аспекти косовско-метохијског чвора, Војно дело, број 3/2022, Институт за стратегијска истраживања, Београд, стр. 3-16; **M51 (3)**.
4. Деспотовић, Љубиша, **Глишин**, Вања (2022): Новобошњаштво Алије Изетбеговића као идентитетски конструкт синтетичке нације и безбедносни изазови по Републику Српску, Лесковачки зборник LXII, Народни музеј Лесковац, Лесковац, стр. 381-402; **M52 (1,5)**.
5. **Глишин**, Вања, Деспотовић, Љубиша (2022): Геополитички аспекти руске меке моћи на Балкану и у Србији, у: Русија и Балкан (ур. Стеван Рапаић, Драган Траиловић, Давид Ираклиевич Тереладзе), Институт за политичке студије, Београд, РАНХиГС, Санкт-Петербург, стр. 107-131; **M45 (1,5)**.
6. **Glišin**, Vanja (2021): Geopolitical aspects of the migration crisis in the shadow of the Covid-19 pandemic – state and threats, in: Security Crises in the 21st Century and How to Manage Them: COVID-19 Health and Safety aspects, Volume 2, CARUK, HUMS, IRMO and Libertas, Belgrade, pp. 52-69; UDC 314.74”2015/2020”:[616.98:578.834; **M33, (1)**.
7. Деспотовић, Љубиша, **Глишин**, Вања (2021): Геополитичка позиција Руске федерације на постсовјетском простору, у: Конфликтне зоне на постсовјетском простору и регионална безбедност (ур. Драган Петровић), Институт за међународну политику и привреду, Београд, стр. 117-139; **M44 (3)**.
8. Kuvckalović-Stamatović, Jovanka, **Glišin**, Vanja (2021): EUFOR Chad/Central African Republic: politized mandate of the European Union and military management of the Darfur crisis, Kultura Polisa, br. 46, god. XVIII, IES, Beograd, Kultura – Polisa, Novi Sad, str. 35-53; **M51 (3)**.
9. Деспотовић, Љубиша, **Глишин**, Вања (2021): Геополитички интереси и политички концепти формирања двеју Југославија и разлози њиховог државног разбијања, Лесковачки зборник LXI, Народни музеј Лесковац, Лесковац, стр. 439-453; **M52 (1,5)**.
10. Деспотовић, Љубиша, **Глишин**, Вања (2021): Геополитички идентитет Републике Србије и Стратегија националне безбедности, Политика националне безбедности, 1/2021, Институт за политичке студије, Београд, стр. 21-35; УДК: 327::911.3]:355.02(497.11); **M51 (3)**.
11. Деспотовић, Љубиша, **Глишин**, Вања (2021): Геополитички разлози разбијања Титове Југославије у контексту међународне хегемоније САД, Напредак 2(3), Фондација за српски народ и државу, Београд, стр. 61-72; **M53 (1)**.
12. **Глишин**, Вања (2020): Импликације атлантистичких геополитичких доктрина на блискоисточну кризу-случај Ирана, Култура полиса, бр. 42, година XVII, ИЕС, Београд, Култура – Полиса, Нови Сад, стр. 157-172; УДК 316.334.3:355.01(4); ISSN 1820-4589; **M51 (3)**.
13. Деспотовић, Љубиша, **Глишин**, Вања (2020): Америчка милитаризација Европе на почетку 21. века као малигна експликација континуитета англосаксонских

- геополитичких доктрина, Политика националне безбедности, 2/2020, Институт за политичке студије, Београд, стр. 195-217; УДК: 327::911.3(73)(4)''19/20''; **M51 (3)**.
14. **Глишин, Вања** (2020): Српски народ под империјалном пресом – положај у геополитичком чвору, Напредак 2 (2), Фондација за српски народ и државу, Београд, стр. 47-64; УДК 327::911.3(497.11-89); **M53 (1)**.
 15. **Глишин, Вања** (2019): Немачки средњоевропски континентализам и Балкан, Култура полиса, бр. 39, година XVI, ИЕС, Београд, Култура – Полиса, Нови Сад, стр. 327-340; УДК 327(430):327(497); ISSN 1820-4589; **M51 (3)**.
 16. **Глишин, Вања** (2019): Балкан између атлантизма и (нео)евроазијства, Култура полиса, бр. 38, година XVI, ИЕС, Београд, Култура – Полиса, Нови Сад, стр. 159-174; УДК 316.334.3:316.752; ISSN 1820-4589; **M51 (3)**.
 17. **Глишин, Вања** (2018): Процеси балканизације и агресија на СР Југославију – геополитички аспекти, Култура полиса, бр. 35, година XV, ИЕС, Београд, Култура – Полиса, Нови Сад, стр. 93-104; УДК 94(497):355.4(497.11); ISSN 1820-4589; **M51 (3)**.
 18. **Глишин, Вања** (2018): Континуитет деконструкције српског националног идентитета од 1918. до 2018. године – случај АП Војводине, Витешка култура=Chivalrous Culture, год. VII, Велики приорат Витазова Темплара Србије, Београд, стр. 305-323; УДК 94(497.11):94(397.113); ISSN 2335-0067.
 19. **Глишин, Вања** (2018): Религија (ислам) као генератор политичког насиља на простору Балкана, ИЕС, Београд, Култура полиса (посебно издање бр. 2), год. XV, Култура – Полиса, Нови Сад, стр. 165-178; УДК 327.5(28):327(497); ISSN 1820-4589; **M51 (3)**.

Објављени прикази

1. **Glišin, Vanja** (2022): „Politics Between Authority and Power“, The Policy of National Security, Vol. 23, No. 2, Institute for Political Studies, Belgrade, pp. 109-112; UDC: 94.32(100); **M56 (0,3)**.
2. **Глишин, Вања** (2021): Екстремизам и нова реалност: Свет у доба корона вируса, Политичка ревија, број 3/2021, вол. 69, Институт за политичке студије, Београд, УДК 616.98:578.834]:316.62(049.3); ISSN 1451-4281, DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.6932021.17>, стр. 327-330; **M56 (0,3)**.
3. **Глишин, Вања** (2020): Светосавље као везивна нит постојања и историјског трајања, Српска политичка мисао, број 1/2020, vol. 67, година XXVII, Институт за политичке студије, Београд, стр. 389-394; УДК 323.1(=163.41)(049.3); **M27 (0,5)**.
4. **Глишин, Вања** (2019): Светионик истине у времену геополитичких калкулација и медијских манипулација, Култура полиса, бр. 39, година XVI, ИЕС, Београд, Култура – Полиса, Нови Сад, стр. 559-564; УДК 327(497.11):316.77; ISSN 1820-4589; **M56 (0,3)**.

Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација „Изазови постхладноратовске демократизације и позиција Србије између евроатлантизма и неоевроазијства“ кандидата Вање Глишина технички је уподобљена са Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду од 2019. године. Докторска дисертација писана је ћириличним писмом, фонтом Times New Roman, са проредом 1 и маргинама 20мм. Дисертација уподобљена на такав начин има 261 страну, од којих је 212 страна основног текста, док остатак чине списак библиографских јединица, прилози, биографија кандидата и неопходне изјаве. Списак коришћених научних извора обухвата 556 јединица, од којих је монографија, научних чланака и осталих публикација 470, релевантних докумената и прописа 40 и интернет извора 46.

Дисертација се састоји од девет поглавља: Увод; Демократија и демократизација; Геополитика од идеје до доктрине; Хладни рат и постхладноратовска слика света; Транзиција и демократизација постсоцијалистичког друштва; Политичка транзиција у Србији од 1990. до 2020. године; Геополитички положај Србије; Србија између евроатлантизма и неоевроазијства и Закључак. Поглавља чине смислену и кохерентну целину, обрађујући различите аспекте који се тичу предмета истраживања. У сваком од њих кандидат је користио обилату литературу на адекватан начин. Према томе, Комисија може да закључи да је и по форми и по суштини докторска дисертација у складу са научним методолошким стандардима и захтевима.

Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације кандидата Вање Глишина тиче се изазова постхладноратовске демократизације у контексту геополитичког положаја Србије између евроатлантизма и неоевроазијства. Кандидат предмет истраживања анализира на два нивоа: унутрашњем и спољашњем нивоу и у временском раздобљу од 1990. до 2020, подељеном у три фазе. Из тако одређеног предмета истраживања, кандидат поставља два истраживачка питања: 1) Који су изазови постхладноратовске демократизације у Србији? и 2) Како се испреплетени интереси евроатлантизма и неоевроазијства рефлектују на процес демократизације у Србији?

Унутрашњи ниво анализе предмета истраживања тиче се политике у Србији, с акцентом на улогу унутрашњих актера демократске транзиције, особито политичких и друштвених актера и на стање демократије, односно ток демократизације и стање парцијалних режима као што су: изборни режим, политичка права, грађанска права, хоризонтална одговорност и ефективна моћ управљања. Наведене парцијалне режиме кандидат анализира у свим фазама истраживања, како би пратио стање демократије у Србији. Битно полазиште анализе транзиције у Србији су три основне карактеристике које указују на комплексност тог процеса и изазове које са собом носи. Реч је о томе да је транзиција у Србији: а) двострука или дуална, б) двофазна или двостепена и да се тиче в) распада претходног и стварања новог државно-политичког оквира и идентитета.

Спољашњи ниво анализе предмета истраживања тиче се геополитичког положаја Србије између евроатлантизма и неоевроазијства, праћеног процесом демократизације као нове стратегије „подстицања“, креиране од стране Сједињених Држава као водеће евроатлантске силе. И спољашњи ниво анализе кандидат прати у три временске фазе,

паралелно са унутрашњим аспектима. Спољашњи актери демократизације су међународне организације и велике силе, првенствено Сједињене Америчке Државе и Русија. Свет се, након рушења Берлинског зида, суочио са неколико водећих изазова: крај хладног рата, почетак посткомунистичке ере и хегемонија либералног капитализма на економском, политичком и идеолошком плану. Крај хладног рата представља почетак глобалне транзиције из биполаризма у униполаризам, што се одразило и унутрашњу транзицију у посткомунистичким земљама. Унутрашња транзиција је, посебно на постјугословенском простору, праћена бројним изазовима. Стога кандидат оба нивоа анализе предмета истраживања прати паралелно и настоји да лоцира и анализира узрочно-последичне везе наведених процеса. Комисија се слаже да је посматрани предмет истраживања анализиран на научно утемељен начин и да су резултати истраживања на одговарајући начин одговорили на почетно постављена питања. Кандидат је утврдио да је заиста могуће пронаћи узрочно-последичне везе унутрашњеполитичких и спољнополитичких процеса у Србији.

Циљ истраживања кандидата Вање Глишина је анализа и објашњење узрочно-последичних веза између процеса демократизације и геополитичког положаја Србије између евроатлантизма и неоевроазијства. Дакле, циљ је научно објашњење утицаја двоструке транзиције на унутрашњу и спољну политику Србије, у контексту њеног међународног положаја. На основу тога, кандидат је извршио периодизацију предмета истраживања и у задатом временском оквиру прецизно објаснио геополитички положај Србије и промене које настају паралелно са процесом демократизације. Друштвени значај истраживања огледа се у потреби да се научна и опште-друштвена јавност упознају са регионалним и међународним околностима у којим се налази Србија. Осим тога, научни резултати могу да буду основа даљим истраживањима и дискусијама, али и креирању практичних политика у Србији. Кандидат је успешно одговорио на постављени општи научни циљ истраживања јер је уз употребу релевантних извора и методолошког апарата утврдио и објаснио узрочно-последичну везу посматраних процеса на два нивоа. Постављени друштвени циљ истраживања је релевантан с обзиром на то да је употребна вредност истраживања велика, јер на сложен и вишедимензионалан начин анализира демократске и модернизацијске процесе у Србији, пратећи актуелни међународни контекст који се одражава на наведене процесе.

Хипотетички оквир

Истраживање је базирано на једној општој, три посебне и 12 појединачних хипотеза. Све наведене хипотезе су методолошки усклађене и устројене, те на одговарајући начин проистичу једна из друге, чинећи тако темељан алат за спровођење квалитетног истраживања. У наставку ћемо навести хипотезе на начин на који су оне изнете у уводном делу докторске дисертације.

Општа хипотеза: На процес демократизације и динамику политичке модернизације у Србији од 1990. до 2020. године одражава се преплитање интереса евроатлантизма и неоевроазијства.

Посебна хипотеза 1. Завршетком хладног рата успостављен је униполарни међународни поредак који је обележен доминацијом демократских држава на челу са Сједињеним Америчким Државама. САД су искористиле настали вакуум моћи и константно политичко, економско и дипломатско повлачење Русије током деведесетих година, како би политичким, економским и дипломатским средствима и кампањом подстицања демократије прошириле геополитичку зону контроле у посткомунистичким земљама.

Посебна хипотеза 2. Србија се налази у процесу недовршене политичке модернизације контекстуализоване транзицијом партијског система, политичке плурализације, демократске политичке културе и капацитета цивилног друштва.

Индикатори: Слободни и поштени избори, слобода изражавања и удруживања, индивидуалне слободе грађана, владавина права и хоризонтална подела власти.

Појединачна хипотеза 2.1. Унутрашња транзиција и дисолуција југословенске државе (СФРЈ), политички конфликти унутар Србије и између бивших федералних јединица током деведесетих година омогућили су доминантној странци (СПС) да пролонгира (одложена транзиција) спровођење процеса политичке модернизације и реорганизацију комунистичког модела бирократије. Неповољне околности настале услед симултаних процеса одразили су се на то да Србија отпочне процесе политичке модернизације и демократизације деценију касније, након петооктобарских промена и доласка Демократске опозиције Србије (ДОС) на власт.

Појединачна хипотеза 2.2. Промена режима 5. октобра 2000. године представља почетак успона демократије у Србији, промена спољашње и унутрашње политике, економских реформи и почетак приближавања ЕУ, што је представљало темељ за изградњу демократских установа, али до консолидације није дошло. Економске реформе попут либерализације тржишта и приватизације су започете, али нису праћене институционалним реформама, што се одразило на динамику демократске консолидације, а временом и на губитак поверења у демократију и демократске институције.

Појединачна хипотеза 2.3. Унутар владајуће већине ДОС постојала је равнотежа снага до 2008. године, да би услед проблема сецесије Косова и Метохије, питања сарадње са Хашким трибуналом и процеса европских интеграција, дошло до неравнотеже унутар владајуће елите и поделе на патриотске и проевропске снаге, што се одразило на пад демократије и колапс петооктобарског блока 2012. године.

Појединачна хипотеза 2.4. Од 2012. године Србија се суочава са ерозијом демократије и демократских вредности, долази до поновног успона ауторитаризма и процеса дедемократизације.

Показатељи су: парламентарни избори 2014, 2016. и 2020. године. Изазови: Наслеђена недемократска структура и непотпуне институционалне, политичке и економске реформе.

Посебна хипотеза 3. Геополитички положај Србије у периоду од 1990. до 2020. године детерминише унутрашњеполитичке процесе и спољнополитички курс земље на оси Запад-Исток.

Појединачна хипотеза 3.1. Србија се налази у зони испреплетених и паралелних интереса два геополитичка концепта: евроатлантизма и неоевроазијства, која настоје да политичким, дипломатским, економским, војним и културним средствима остваре контролу на овој територији.

Показатељи: геополитичка чворност, геополитичка контактност и геополитичка динамичност.

Појединачна хипотеза 3.2. Интернационализација кризе и грађанског рата у Југославији довело је до изопштености Србије из међународне заједнице и потпуне политичке и економске изолације.

Међународни чиниоци: Економска заједница (касније Европска унија), Уједињене нације и Сједињене Државе.

Показатељи: санкције 1991-1995, 1997, 1998. и 1999. и НАТО интервенција 1999. године.

Појединачна хипотеза 3.3. Новоуспостављена демократска власт након 5. октобра суочила се са политиком условљавања међународне заједнице. Међународни притисци и политика условљавања допринели су слабљењу ДОС-а и расцепу у владајућој коалицији и посредством тога слабљењу и паду демократије у Србији.

Показатељи: питање статуса Косова и Метохије, питање европских интеграција и сарадња са Хашким трибуналом.

Појединачна хипотеза 3.4. Русија након две деценије политичке, економске, војне и дипломатске успаваности, 2010. године актуелизује геополитички концепт неоевроазијство, што је допринело сложености геополитичког положаја Србије. Русија пројектује Србију као сферу примарног геополитичког интереса на Балкану, што се одсликава у три сегмента: 1) питање статуса Косова и Метохије, 2) билатерални односи у енергетској сфери и 3) историјска, културна и политичка повезаност два народа.

Појединачна хипотеза 3.5. Евроатлантизам се одражава кроз подстицање демократизације с циљем проширивања и учвршћивања геополитичке интересне зоне, што се одсликава на примеру Србије. У том контексту, актуелизација руског геополитичког концепта доприноси сложености политичке конфронтације између политичких актера у Србији на оси Исток-Запад, али и интензивира сукоб интереса САД и Русије на овом простору.

Појединачна хипотеза 3.6. У контексту глобалне прерасподеле моћи, кризе демократије и померања свеукупне америчке доминације ка конкурентним државама попут Русије, Србија се суочава са све слабијим демократским подстицајем, падом демократије, отежаним и успореним процесом европских интеграција и политиком условљавања међународне заједнице, што подстиче све активније присуство Русије у Србији, симболично кроз историјске и културне везе два народа, али и практично кроз енергетски и дипломатски ангажман.

Појединачна хипотеза 3.7. САД и Русија економски, политички, дипломатски и културно усмеравају део интерних актера у Србији подељених на оси Запад-Исток и посредством њих остварују интересе.

Показатељи: део НВО, партијске политике, одређени интелектуални кругови, подељени медији.

Појединачна хипотеза 3.8. Србија се услед недовршених процеса демократизације и модернизације, неизвесности европских интеграција и сложености политичког положаја, налази у неизвесном геополитичком положају између евроатлантизма и неоевроазијства. У тим сложеним околностима спољнополитичку оријентацију и политички пут Србије могу детерминисати односи Запада и Русије.

Опис садржаја дисертације

Рад се састоји од девет поглавља – увод, седам поглавља: 1) Демократија и демократизација; 2) Геополитика од идеје до доктрине; 3) Хладни рат и постхладноратовска слика света; 4) Транзиција и демократизација постсоцијалистичког друштва; 5) Политичка транзиција у Србији од 1990. до 2020. године; 6) Геополитички положај Србије; 7) Србија између евроатлантизма и неоевроазијства, и закључка.

У уводу кандидат формулише проблем истраживања и наводи разлоге за одабир теме дисертације, указујући на њен значај. Осим тога, кандидат одређује предмет истраживања, циљеве, хипотезе, методе и оправданост истраживања. Кандидат указује на бројна питања која проистичу из мултидисциплинарне анализе теме и сходно томе одређује неопходан методолошки апарат.

У првом поглављу кандидат објашњава појмове демократије и демократизације са освртом на најзначајније академске дефиниције. Кандидат полази од терминологије и њихове генезе кроз време, анализира услове за успостављање демократије, начине мерења демократије, као и узроке и актере демократизације и процесе демократизације државе и друштва.

У другом поглављу кандидат дефинише појам геополитике и објашњава развој геополитике као науке. Полази од класичних геополитичких учења англосаксонске и руске геополитичке школе и јасно и прецизно представља њихов квалитативни развој. Кандидат потом анализира развој геополитичких идеја од биполаризма до мултиполаризма и указује на континуитет англосаксонских, односно дисконтинуитет руских геополитичких учења.

У трећем поглављу кандидат прави историјски осврт на период стварања геополитичког поретка насталог као резултат Другог светског рата. Потом анализира хладни рат и биполарну равнотежу снага, издваја политичке и геополитичке карактеристике хладноратовског периода и приказује период стварања монополарног геополитичког поретка након рушења Берлинског зида. Кандидат истиче да је неопходно препознавање геополитичког контекста за даље разумевање политичког и геополитичког стања у Средњој и Источној Европи и на Балкану. Рушење Берлинског зида представља прекретницу у међународним односима, што значајно утиче на угао посматрања предмета истраживања о чему кандидат пише.

У четвртом поглављу кандидат се бави транзицијом и демократизацијом постсоцијалистичког друштва, обраћајући пажњу на унутрашњу, али и на спољашњу транзицију. Кандидат истиче да је у том сегменту важна глобална транзиција из биполаризма у униполаризам и њен утицај на унутрашње транзиције у постсоцијалистичким друштвима, а јасан политички и геополитички контекст приказан је у континуитету у трећем поглављу и наставља се у четвртом поглављу. Кандидат акценат ставља на Сједињене Америчке Државе као спољни фактор демократизације, будући да је реч о сили победници која након рушења Берлинског зида и пропасти Совјетског Савеза преузима примат у светском униполарном поретку.

У петом поглављу кандидат се бави политичком транзицијом у Србији од 1990. до 2020. године. Кандидат полази од историјског и друштвено-политичког оквира стварања модерне српске државе како би указао на историјске покушаје демократизације и модернизације српске државе и друштва, као и на све изазове са којима се модерна српска држава суочила. Након тога, кандидат врши периодизацију транзиције у Србији на три периода с циљем да темпорално изолује и прецизно прикаже политичко стање у датим периодима. Кандидат политичку транзицију у Србији посматра са унутрашњег и спољашњег аспекта, те у складу са тим издваја најзначајније факторе и актере транзиције и демократизације.

У шестом поглављу кандидат врши анализу геополитичког положаја Србије. Кандидат полази од кратког историјског осврта у ком посматра значајне геополитичке догађаје који су утицали на простор Балкана, особито Србије. Развој догађаја на овом простору има дубоке историјске корене, о чему кандидат у овом делу дисертације пише. Осим тога, кандидат анализира географски положај, физичко-географске и демографске одлике Србије данас, и на основу тога врши анализу и позиционирање Србије у геополитичком контексту. У трећем делу шестог поглавља, кандидат анализира актуелна геополитичка обележја положаја Србије од 1990. до 2020. године подељена у три периода, и на тај начин прави спону између политичке транзиције и демократизације у Србији и актуелног геополитичког положаја.

У седмом поглављу кандидат анализира положај Србије између евроатлантизма и неоевроазијства. Поглавље је конципирано тако да кандидат прво представља положај Србије у визири евроатлантизма, односно неоевроазијства, а потом приказује положај и поглед Србије у односу на наведене геополитичке концепције.

У закључним разматрањима кандидат концизно и структурисано сажима резултате спроведеног истраживања. Осим тога што прави ретроспективу написаног у дисертацији, кандидат својим закључцима доказује полазне хипотезе.

Методe које су примењене у истраживању

Кандидат Вања Глишин у истраживању је користио научне методе које је навео у пријави своје докторске дисертације и то: методу студије случаја, методу анализе, методу синтезе, методу дедукције и геополитичку методу. Кандидат је користио методу студије случаја на примеру Републике Србије, указујући да је политички и геополитички положај Србије динамичан и варијабилан, те да је неопходна сложена анализа унутрашњих и спољашњих фактора који утичу на развој догађаја. Кандидат је посматрао процесе транзиције и демократизације у геополитичком контексту, што се огледата у два нивоа

анализе: унутрашњем и спољашњем, али и у узрочно-последичној вези наведена два нивоа. Наведеном методом кандидат је спровео проверу хипотетичког оквира и теоријског одређења предмета истраживања.

Кандидат је користио и методу анализе, како би, најпре, дефинисао основне појмове попут демократизације и геополитике, затим описао (дескриптивна улога) стечена сазнања и објаснио (експланаторна улога) унутрашњеполитичке и спољнополитичке процесе и геополитичко деловање Сједињених Америчких Држава и Русије према Србији. С обзиром на то да је уочавање и анализа узрочно-последичних веза процеса демократизације и геополитичког положаја Србије између два пола моћи веома важан део рада, кандидат је користио каузалну структуру као врсту експланаторне структуре. Осим тога, кандидат је користио методу дедукције како би на основу општих сазнања о предмету истраживања и посматраним процесима попут транзиције и демократизације, стекао посебна сазнања.

Методу синтезе кандидат је користио у делу рада где на основу описаних и објашњених основних појмова и процеса долази до сложене целине. Конкретно, сложену целину чини процес демократизације у контексту геополитичког положаја Србије, што кандидат наглашава у раду. Према томе, кандидат користи и геополитичку методу помоћу које посматра везу између јасне и егзактне географије и променљиве и физички немерљиве политике, како би потпуније и свеобухватније одговорио на истраживачка питања. Ова метода је важна за анализу карактеристичних региона попут Балкана где су друштвеногеографски и политички фактори променљиви због укрштања интереса светских сила. То се посебно одражава на примеру Србије и њеном положају између два геополитичка концепта: евроатлантизма и неоевроазијства.

Кандидат је користио и оперативне методе прикупљања података, пре свега анализу докумената за сакупљање и обраду података у вези са предметом истраживања. Користио је квалитативну анализу примарних извора података: резолуције, декларације и стратегије међународних организација које су уско повезане са темом рада. Осим тога, кандидат је користио домаће и стране релевантне изворе (књиге, научне и стручне часописе), стручна излагања експерата из области међународних односа и геополитике и средства масовне комуникације (интернет и медије). Такође, кандидат је користио извештаје Републичке изборне комисије и већ спроведена истраживања са посебним освртом на: слободне и поштене изборе, слободу изражавања и удруживања, индивидуалне слободе грађана, владавину права и хоризонталну поделу власти. На основу кандидат је препознао узроке успона и пада демократије и тешког и успореног процеса демократизације.

Комисија је става да је кандидат успешно постигао постављене циљеве користећи се наведеним методама. Кандидат је кроз истраживачки процес остварио одређене научне резултате и доприносе који кореспондирају са постављеним научним и друштвеним циљевима.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Комисија сматра да је кандидат Вања Глишин на научно релевантан и методолошки адекватан начин, поштујући академске стандарде, остварио научни резултат, доприносећи академској заједници и постојећем научном фонду. Ова докторска дисертација резултат је самосталног и оригиналног рада кандидата Вање Глишина.

Кандидат је истраживању студије случаја приступио теоријски утемељено, аргументовано и мултидисциплинарно, што се огледа у свим поглављима рада. Кандидат успешно прати и анализира сложене феномене на два нивоа, унутрашњеполитичком и спољнополитичком, унапређујући сазнања о њима. Кандидат своје тврдње поткрепљује на систематичан начин, користећи наведене методе и обимну релевантну литературу. Резултати истраживања показују да кандидат добро познаје постојећи фонд знања, али својим анализама и закључцима га истовремено допуњује. Посебну вредност истраживања чини то што се кандидат у овом истраживачком подухвату определио да анализира актуелне и сложене феномене попут демократизације и модернизације Србије, узимајући у обзир њену међународну позицију између два супротстављена пола моћи – евроатлантизма и неоевроазијства. Кандидат је утврдио везу између политичког и просторног, односно између процеса демократизације и међународног статуса Србије посматраног из визуре евроатлантизма и неоевроазијства. Дакле, процес демократизације кандидат је анализирао као фактор утицаја и контроле статуса једне државе, што је научно-иновативан приступ. На тај начин кандидат проширује фонд знања и продубљује проблем истраживања у оквиру политичких и геополитичких наука.

Комисија сматра да друштвени допринос истраживања није занемарљив. Увидом у ово истраживање, шира академска јавност има прилику да се упозна са резултатима истраживања до којих је кандидат дошао у свом раду. Затим, истраживање може бити од користи и различитим политичким чиниоцима и доносиоцима одлука у Србији приликом конципирања, промишљања и спровођења конкретних политичких и геополитичких активности на локалном и регионалном нивоу у будућности. Дакле, употребна вредност истраживања у даљим научним и практичним радовима је значајна.

Закључак

На основу прегледа докторске дисертације, чланови Комисије једногласни су у оцени да је дисертација „Изазови постхладноратовске демократизације и позиција Србије између евроатлантизма и неоевроазијства“ кандидата Вање Глишина оригинално научно дело урађено према одобреној пријави на коју је сагласност дало Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду. Кандидат Глишин је до налаза дошао самосталним истраживачким радом, систематизујући постојећа и производећи нова сазнања о сложеној теми анализе.

Дисертација представља заокружену логичку целину у теоријском, методолошком и научном смислу. Комисија констатује да су приликом израде поштовани прописани академски и научни стандарди писања дисертације. На основу претходно изнетих оцена, Комисија једногласно предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да:

- (1) прихвати Извештај;
- (2) образује Комисију за одбрану
- (3) да одобри јавну одбрану докторске дисертације „Изазови постхладноратовске демократизације и позиција Србије између евроатлантизма и неоевроазијства“ и да

проследи дисертацију, Извештај и своју одлуку у даљу процедуру Већу научних области правно-економских наука Универзитета у Београду.

У Београду, 31. јануара 2023. године

Комисија за преглед и оцену докторске дисертације

Проф. др Милан Јовановић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

Проф. др Слободан Самарџић, редовни професор, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

Др Љубиша Деспотовић, научни саветник, Институт за политичке студије, Београд